

AȘEZĂRI UMANE PE LUNCA MUREȘULUI. PUNCTUL UROI – POD MUREȘ. RAPORT PRELIMINAR

GICĂ BĂEȘTEAN

Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva

Secția de Arheologie Sarmizegetusa

gica2bae@yahoo.com

Cuvinte cheie: Uroi, Hallstatt, daci, romani, locuire multiplă

Keywords: Uroi, Hallstatt, dacians, romans, multiple habitation

Zona cercetată în anul 2011 a fost inedită din punct de vedere arheologic, situl nefiind reperat anterior, ci a fost identificat în urma diagnozei arheologice realizate la începerea lucrărilor pentru construcția autostrăzii. Importanța sectorului în cauză este dată de evidențierea unei locuiri dacice în epoca romană, precum și de descoperirile arheologice aparținând evului mediu timpuriu, care atestă o continuitate a locuirii chiar și după retragerea romană. Au apărut și fragmente ceramice foarte rulate ce aparțin epocii bronzului, însă lipsesc complexe. O descoperire interesantă este dată de o parte dintr-o fortificație cu palisadă, care în mod clar închide o așezare delimitată de albia râului Mureș. Faptul că a fost surprinsă doar o posibilă intrare și șanțul de implantare a parilor de lemn nu ne ajută prea mult în datare, dar nu ar fi exclus ca piesele de epoca bronzului să provină de aici.

Situl arheologic de la Uroi – Pod Mureș este situat în lunca Mureșului, în partea S a acesteia. Zona este dominată de structura geologică de natură vulcanică a Măgurii Uroiului, care este o rezervație naturală cu suprafața de 10 ha. Înălțimea de aproape 400 m a dealului oferă o excelentă vizibilitate în Vest, Est și Sud. Andezitele cuarțifere au făcut ca oamenii să acorde un interes deosebit locului. Exploatarea acestui material de construcție a început, probabil, din cele mai vechi timpuri și a continuat cel puțin până în epoca modernă. Probabil că aceasta este și explicația descoperirilor de complexe aparținând cel puțin Hallstatt-ului, epocii romane (cu o prezență dacică importantă), evului mediu timpuriu și chiar un drum pavat cu andezit care aparține, foarte probabil, epocii moderne. Au apărut și fragmente ceramice puternic rulate, de epoca bronzului, nu și complexe, ceea ce nu exclude o posibilă așezare situată în apropiere, dar nu în cadrul ariei cercetate. De asemenea, la venirea mea pe acest sit¹, o teorie formulată era aceea că de o parte a DJ 107A ar fi o locuire dacică preromană, în timp ce de cealaltă am avea un sat posterior cuceririi Daciei. Este foarte adevărat că nu cunosc foarte bine situația anterioară preluării șantierului și nici nu am văzut rezultatele cercetării preventive publicate, însă, pe baza a ceea ce voi prezenta în materialul de față, eu nu pot susține decât prezența unei comunități de daci din timpul provinciei. Cu un material așa-zis „timpuriu”, databil pe jumătăți de secol sau chiar un secol, cât timp ne referim la niște evenimente

---

¹ În lunile mai-august 2011 am participat la supravegherea arheologică a lucrărilor în diferite puncte de pe autostradă, iar la începutul lunii septembrie am preluat conducerea acestui șantier. Până la acel moment cercetarea arheologică a fost realizată de o echipă de arheologi din cadrul MCDR Deva, care au și împărțit șantierul în două, în funcție de drumul județean care intersectează traseul autostrăzii. Pentru o scurtă perioadă de timp, după preluarea șantierului, din colectivul de cercetare au mai făcut parte doi arheologi din cadrul instituției menționate.

derulate cu repeziciune, pe o perioadă foarte scurtă de timp, mă tem că argumentația ar trebui foarte bine gândită și susținută de dovezi și nu de simple afirmații.

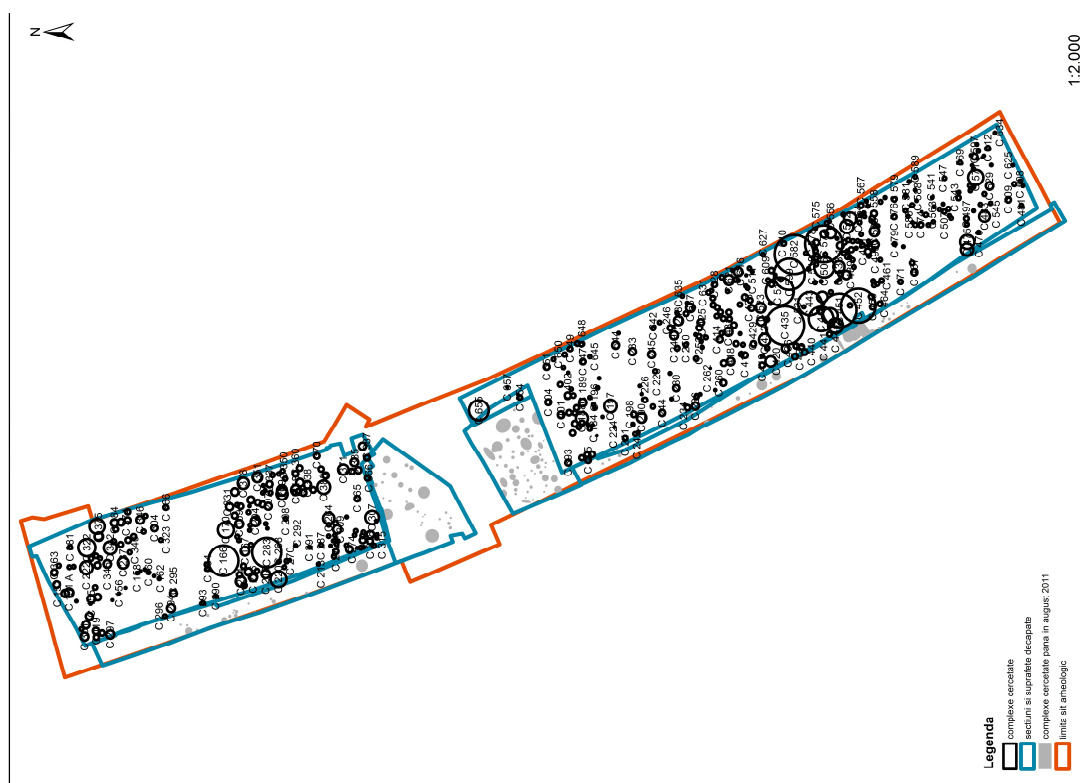
Fig. 1. Suprafața supusă cercetării

Săpătura preventivă s-a realizat în baza autorizației nr. 101 din 2011 emisă de Ministerul Culturii și Patrimoniului Național și a fost efectuată la cererea beneficiarului, Compania Națională de Autostrăzi și Drumuri Naționale din România, reprezentată de Asocieria STRABAG A. G. - S.C. STRABAG SRL – SC STRACO GRUP SRL, în vederea realizării obiectivului: „Construcția variantei de ocolire Deva – Orăștie la standard de autostradă”.

Pe o suprafață de 28.129 mp au fost identificate și cercetate 501 complexe arheologice dintr-un total de peste 650 (Fig. 2). În urma unui studiu al stratigrafiei verticale am putut constata faptul că structurile aparținând evului mediu timpuriu se conturau la cca 0,70 – 1 m, iar cele din prima epocă a fierului și cele daco-romane apar în jurul adâncimilor de 1,30 – 2,20 m. De asemenea, se constată o concentrare a complexelor hallstattiene între km 18+800 – 18+900, cele dacice între 18+900 – 19+310, cele medievale pe aproape toată lungimea de la limita dinspre Mureș a zonei cercetate.

Suprafața supusă săpăturilor arheologice a fost decopertată mecanic sub supraveghere arheologică (Fig. 1). Înlăturarea stratului de depunere s-a realizat până la adâncimea de 0,70-2,20 m, adâncimi la care au fost surprinse complexele arheologice. De la acel moment săpătura arheologică s-a realizat cu muncitorii puși la dispoziție de beneficiar, conturarea complexelor și cercetarea lor desfășurându-se manual. Adâncimea relativ mare din anumite zone, se datorează unor inundații care au lăsat în urmă un strat de circa 0,50 – 1 m de mărș și, pe alocuri, pietriș. Din același motiv – inundațiile repetate – conturarea complexelor s-a întreprins cu mare dificultate, uneori pigmentația solului sau mici fragmentele ceramice fiind singurele indicii.

Fig. 2. Complexele cercetate

Zona cercetată a fost inedită din punct de vedere arheologic, situl nefiind reperat anterior, ci a fost identificat în urma diagnozei arheologice realizată la începerea lucrărilor pentru autostradă. Hărțile Iosefine prezintă arealul ca loc de pășune sau pentru culturi agricole, caracteristică păstrată până în prezent.

Fig. 3. – Secțiunea S6

Importanța sectorului în cauză este potențată de prezența pe malul drept al Mureșului a unor așezări de mari dimensiuni ca cele de la Măgura Uroiului sau Rapoltul Mare. Adevărata însemnătate a sitului a fost dată însă de evidențierea unei locuiri dacice în plină epocă romană, precum și evului mediu timpuriu care vorbește de o continuitate și ceea ce s-a întâmplat pe aceste meleaguri după retragerea romană.

Prezența unui număr mare de materiale arheologice structurate pe cel puțin trei epoci denotă o locuire foarte intensă ce se întinde pe o perioadă foarte mare de timp.

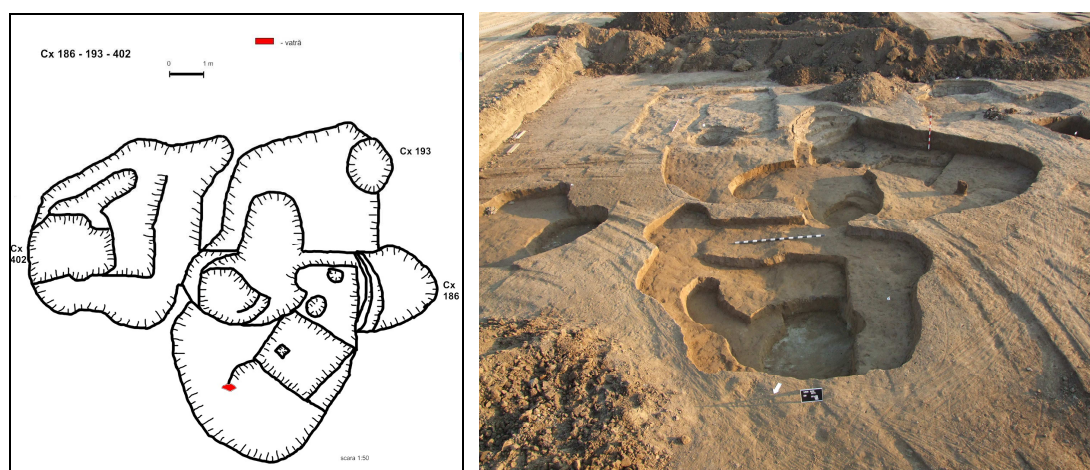
Complexele arheologice – cele mai importante descoperiri

Complexul 64: cuptor de ars ceramica (Fig. 4). La partea superioară au fost surprinse blocuri de calcar care, probabil, provin din structura care îl acoperea. Au mai ieșit la iveală bolta, surpată în interior și gura de alimentare, în care încă se mai păstrau fragmente ceramice. Complexul a fost conturat la aproximativ 1 m și se datează în epoca medievală timpurie.

Fig. 4. Cx 64

Complexul 186+193+402: prin continuarea săpăturilor la câteva complexe surprinse anterior extinderii lucrărilor s-a delimitat o locuință semi-adâncită, de formă neregulată, care ajunge până la 0,70 m (Fig. 5). Spațiul interior pare a fi împărțit, dar este foarte greu de spus dacă avem de a face cu încăperi separate sau doar cu spații cu destinație diferită. De exemplu, într-un singur loc apare pământ puternic înroșit, o posibilă vatră de foc, care, însă, este mai redusă ca dimensiuni față de complexe mult mai mici care au vetrele pentru foc mai extinse. Complexul se datează în perioada La Tène – romană.

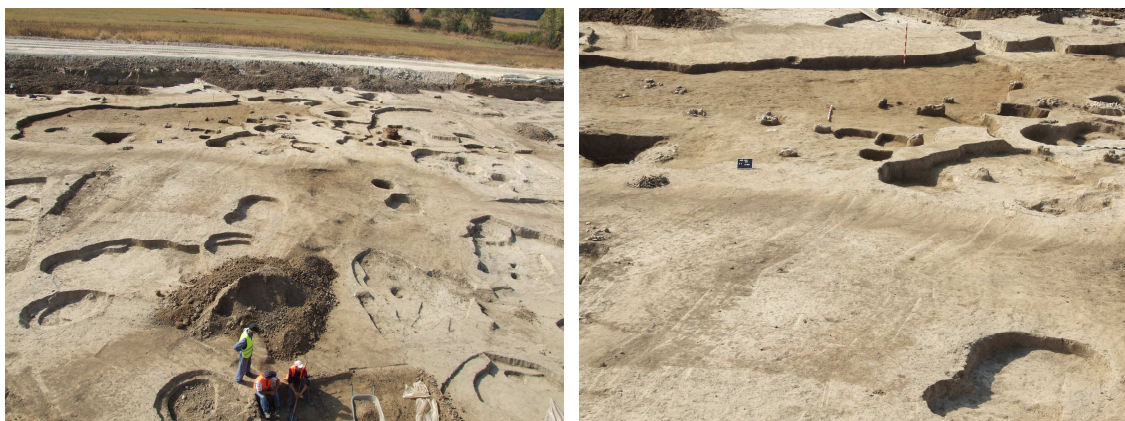

Fig. 5. Cx 186+193+402

Complexul 155: locuință surprinsă la aproximativ 0,80 m față de nivelul actual de călcare, din care s-a păstrat un rest de zid din chirpici, între care am descoperit fragmente ceramice cu decor vârlit. Ceramica datează complexul în epoca medievală timpurie.

Complexul 166+283: este o structură semi-adâncită foarte întinsă (Fig. 6). În cadrul acesteia au fost surprinse mai multe gropi, o cantitate mare de ceramică, resturi de oase sau zgură de fier, piese de bronz, etc. Inițial am interpretat unele dintre structuri ca pe niște complexe de sine stătătoare. Dar descoperirea unor baze din piatră, pe direcțiile E-V și N-S (ele se întâlnesc chiar în zona centrală, unde am descoperit pământ puternic înroșit și arsură), cred că mă îndreptătesc să interpretez totul ca pe o imensă structură unitară. La fel ca și în cazul complexului 170, unele dintre gropi prezintă urme de incendiere în jur, probabil ca rezultat al unei activități industriale. Doar că dimensiunile foarte mari și faptul că aici am descoperit fibule și monede romane conduc spre ipoteza că avem de-a face mai degrabă cu o zonă de prelucrare și poate chiar și de comercializare a produselor. Complexul se datează în epoca La Tène – romană.

Fig. 6. Cx 166+283

Complexul 170: structură semi-adâncită (Fig. 7). În cadrul acesteia au fost surprinse mai multe gropi, o cantitate mare de ceramică, resturi de oase sau zgură de fier. Faptul că doar în zona unora dintre gropi au fost identificate urme de arsură puternică și nu pe toată suprafața, mă face să cred că avem de-a face nu cu un nivel de distrugere prin incendiere, ci mai degrabă este vorba despre activități industriale. Foarte probabil în cazul de față este vorba de un atelier de prelucrare, posibil a osului sau metalului, sau chiar a ambelor. Materialul arheologic descoperit datează complexul în epoca La Tène – romană.

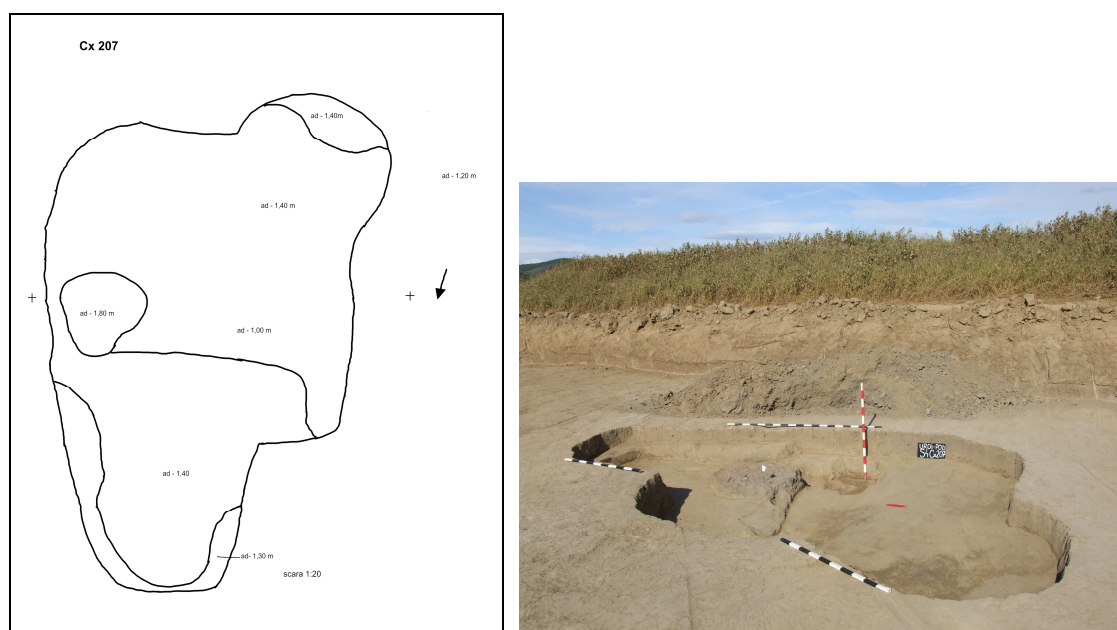

Fig. 7. Cx 170

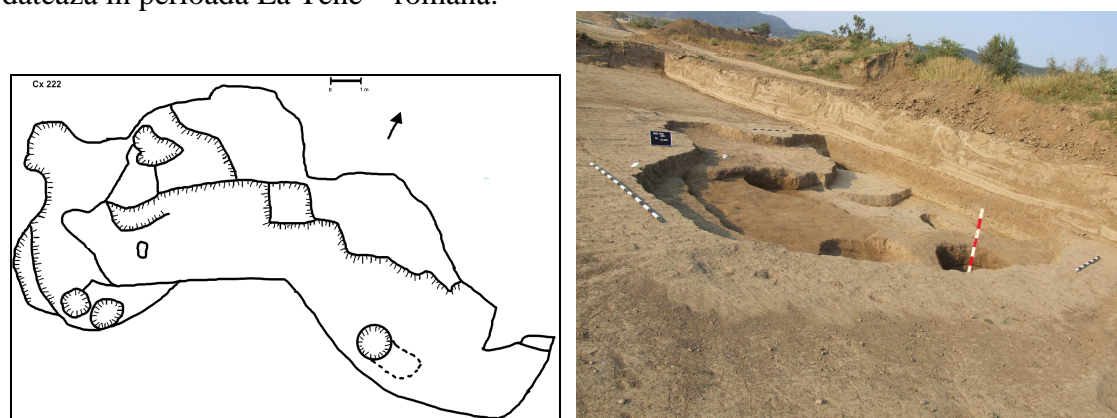
Complexul 202: locuință semi-adâncită de formă neregulată. Se adâncește până la 0,20 m. Am descoperit ceramică lucrată cu mâna și ceramică la roată, fragmente de os, iar într-o margine a complexului pământul a fost puternic înroșit, locul fiind, probabil, destinat vetrei de foc. Construcția se datează în perioada La Tène – romană.

Complexul 207: locuință semi-adâncită de formă ovoidală, gâtuită (Fig. 8). Se adâncește până la 0,20 m. Materialul descoperit este variat, pe lângă numeroase fragmente ceramice și oase de animale au apărut și piese de bronz. În partea centrală pământul a fost puternic înroșit, locul fiind, probabil, destinat vetrei de foc. Clădirea se datează în perioada La Tène – romană.

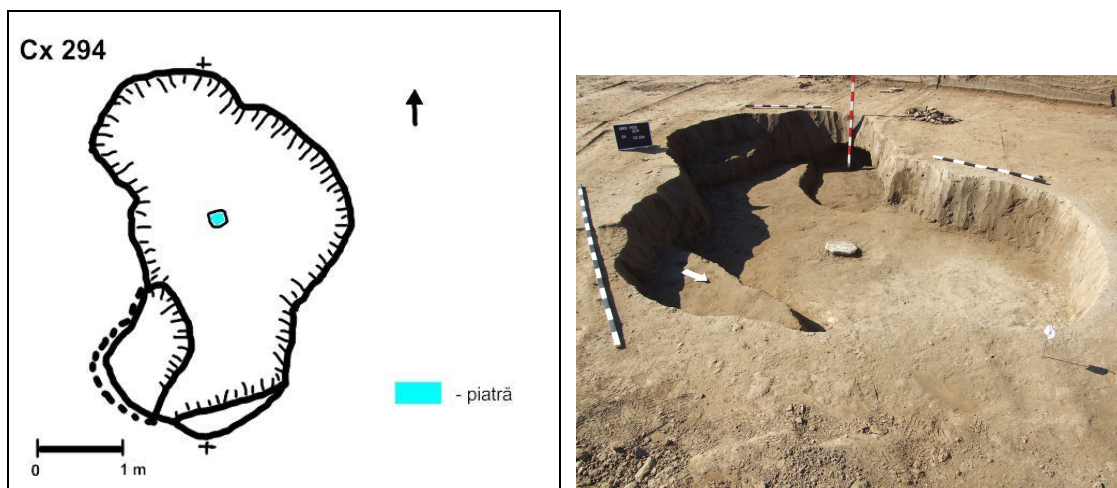
Fig. 8. Cx 207

Complexul 222: locuință semi-adâncită de formă ovală, alungită (Fig. 9). Se adâncește până la 0,40 m. În cadrul complexului au fost surprinse mai multe gropi. Materialul descoperit este variat, pe lângă numeroasele fragmente ceramice și oase de animale au apărut monede și piese de bronz. Se remarcă un cap de leu din bronz cu gura larg deschisă, probabil o aplică pe o piesă de mobilier sau pe o casetă. Complexul se datează în perioada La Tène – romană.

Fig. 9. Cx 222

Complexul 294: locuință adâncită de formă ovoidală, gătită (Fig. 10). Se adâncește până la 0,70 m. Probabil că și în acest caz avem de a face cu o spațiere a interiorului construcției. În groapa în formă de sac am descoperit trei vase de aceeași formă, dintre care două întregi. În partea centrală se afla o lespede de piatră, care avea, probabil, rolul de a sprijini un stâlp de susținere a acoperișului sau a unei alte structuri. Complexul se datează în perioada La Tène – romană.

Fig. 10. Cx 294

Complexul 300: probabil locuință, surprinsă spre marginea dinspre Mureș a secțiunii. Materialul ceramic și oasele sunt destul de numeroase, dar nu mai aparțin antichității și ele marchează alături de complexe precum 210, 301, 302, etc., sau de mormântul 304, locuirea medievală timpurie.

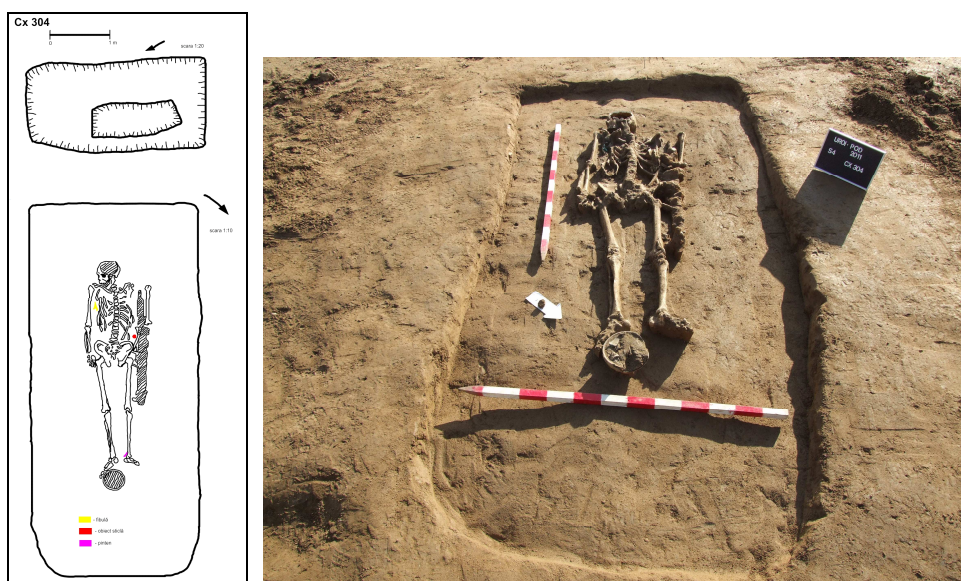
Complexul 303: posibil locuință adâncită (Fig. 11). Material ceramic nu a ieșit la iveală, nici fragmentele de oase nu au fost numeroase, în schimb, în acest caz, am putut surprinde *in situ* o jumătate dintr-o cărămidă romană pe care s-au mai păstrat urme de mortar. Este greu de spus dacă a aparținut acestui complex sau dacă nu cumva în Evul Mediu a fost adusă din altă parte, întrucât adâncimea (aproximativ 0,80 m) și poziția în care a fost găsită ar indica mai degrabă apartenența la orizontul medieval. În mod clar, însă, nici în cazul complexelor care ar putea fi atribuite dacilor romanizați și în care a fost descoperit material tegular, nu știm cum și la ce a folosit. Urmele de mortar ar putea să indice pereți de cărămidă, dar până acum în nici un caz nu au fost descoperite urme de scoatere a unor astfel de ziduri.

Fig. 11. Cx 303

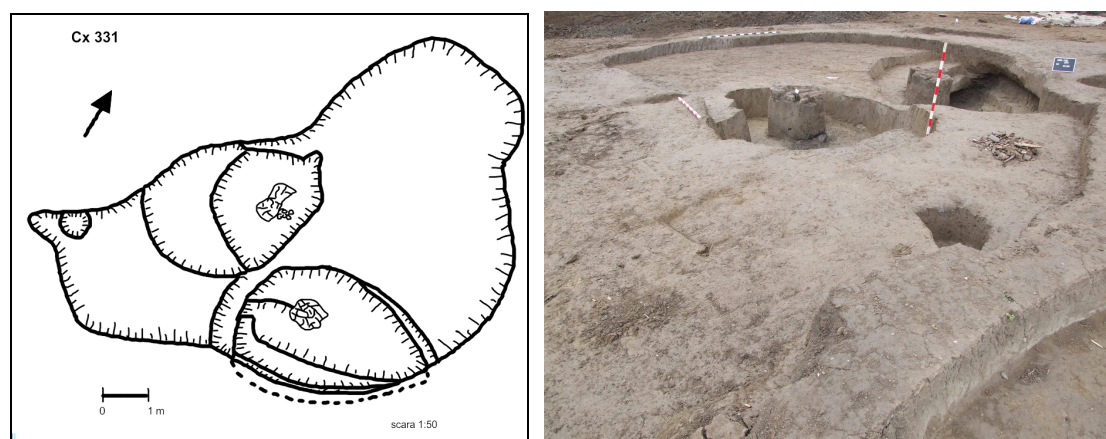

Complexul 304: mormânt de înhumăție, scheletul are lungimea de 180 cm, orientarea este puțin deviată spre SV – NE, dar această mică modificare se poate datora și diferențelor de poziție a punctelor cardinale în timp (Fig. 12). Probabil că avem de a face cu un războinic, întrucât purta la șold, în partea stângă, un obiect de fier, care însă a fost puternic deteriorat, dar care, prin forma alungită, seamănă cu o sabie. Și în zona mâinii drepte a avut un obiect de fier, și el foarte puternic corodat. Avem de a face cu un călăreț, în orice caz, ce purta un singur pinten de bronz și fier la piciorul stâng. Pe umărul drept avea o fibulă de bronz, într-o stare de preservare destul de precară. Au mai fost descoperite un vas ceramic, deus la picioarele defunctului, și un fragment de mărgică de sticlă. Mormântul aparține evului mediu timpuriu.

Fig. 12. Cx 304

Complexul 331: posibil locuință adâncită (Fig. 13). Cantitatea mare de ceramică și oase descoperite, precum și o posibilă compartimentare interioară sau cele două vetre de foc separate și arsura puternică din unele zone, ar putea să indice chiar prezența unui atelier, lucru deloc imposibil dacă ținem seama că se află, practic, în continuarea complexelor 166+283 și 170, spre Mureș. Printre materialele descoperite se numără și o mărgică confecționată dintr-o piatră de culoare roșiatică. Complexul se datează în perioada La Tène – romană.

Fig. 13. Cx 331

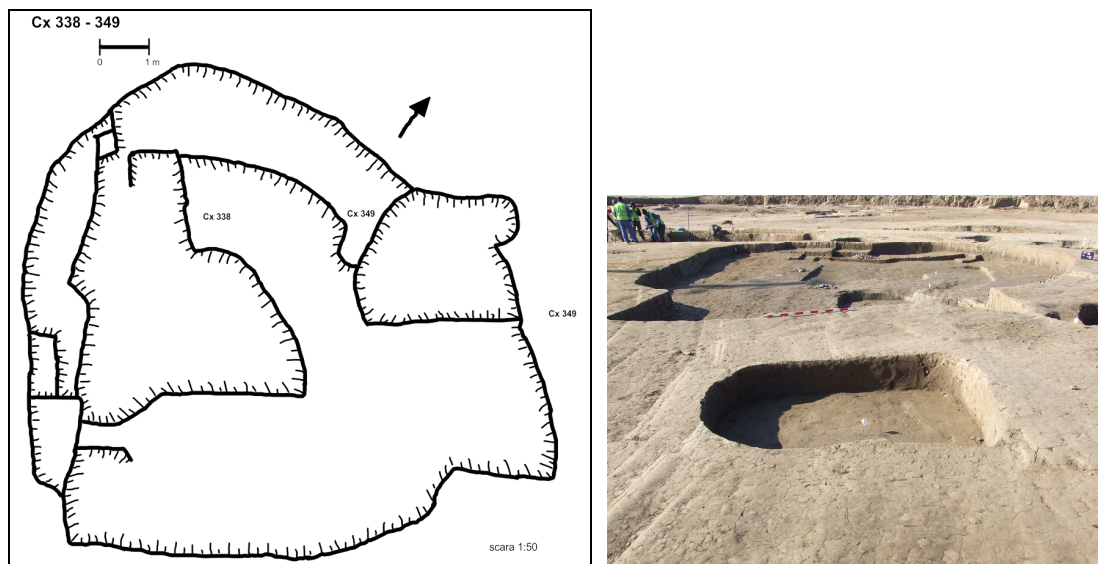

Complexul 333: cuptor (Fig. 14). S-a mai păstrat o parte din boltă și arsură în afara lui. Materialul arheologic nu a fost foarte bogat, dar prin faptul că a fost descoperit destul de sus (aproximativ 0,70-0,80 cm) și că se află în partea dinspre Mureș a sitului, unde avem de a face cu mai multe complexe medievale, inclusiv mormântul 304, considerăm că sunt argumente suficiente pentru a fi atribuit evului mediu timpuriu.

Fig. 14. Cx 333

Complexul 338+349: locuință semi-adâncită (Fig. 15). Cantitatea de material arheologic descoperit în acest complex, în special ceramică și oase de animal, a fost foarte mare. De asemenea de aici provin și câteva fibule de bronz, sau piese de fier. Complexul se datează în perioada La Tène – romană.

Fig. 15. Cx 338+349

Complexul 357: locuință semi-adâncită (Fig. 16). În partea centrală se afla o vatră de foc, iar în colțul de SE au fost surprinși bolovani de dimensiuni mari, care ar putea avea legătură cu o groapă de dimensiuni mici, aflată în apropiere. Din groapa în formă de sac provin mai multe fragmente de fier, îmbrăcate în bronz, ce ar putea proveni de la o margine de casetă. Complexul se datează în perioada La Tène – romană.

Fig. 16. Cx 357

Complexul 371: mormânt de inhumație, scheletul are lungimea de 170 cm, orientarea este puțin deviată spre SV–NE (Fig. 17). Întrucât la momentul descoperirii situația arheologică nu a fost foarte clară, practic în ultimele zile ale campaniei am reușit să îl cercetăm, nu i-am dat un număr de complex separat, ci pe al complexului 371, pe care, în urma cercetării, am descoperit că l-a tăiat. În acest caz scheletul este deranjat, posibil de un animal, capul fiindu-i puțin depărtat de corp, iar mandibula și maxilarul se află despărțite una de alta. Nu credem că există motive să luăm în calcul o decapitare, datele de moment nu sunt suficiente. Materialul arheologic este mai sărac decât cel din complexul 304, piesele de fier fiind puternic corodate. Se pare că purta o fibulă și am mai descoperit o mărgică dintr-o pietricică. Posibil ca în acest caz să avem de a face cu o femeie. Defunctul avea depus la picioare un vas ceramic. Mormântul poate fi atribuit, din punct de vedere cultural, evului mediu timpuriu.

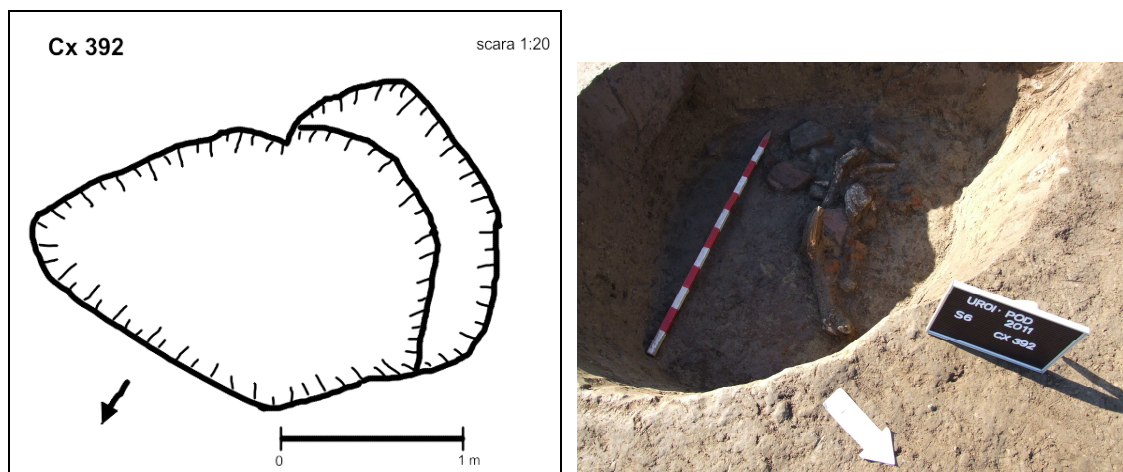
Fig. 17. Cx 371

Complexul 385+386+387: avem de a face fie cu o construcție uriașă, fie cu un strat de cultură extrem de întins și adâncit până la aproximativ 0,20-0,30 m. Din păcate, nu ne-am putut edifica datorită faptului că acesta pătrundea sub DJ 107A. Menționăm doar că în această zonă mai avem de-a face cu complexe adâncite sau semi-adâncite, precum 338+349, 383, sau chiar 655, care se află în cealaltă parte a drumului și poate că nu este decât o continuare a acestuia. Toate se caracterizează prin dimensiuni mari, absența unor vetre de foc sau orice urme ale unor pari de susținere pentru acoperiș,

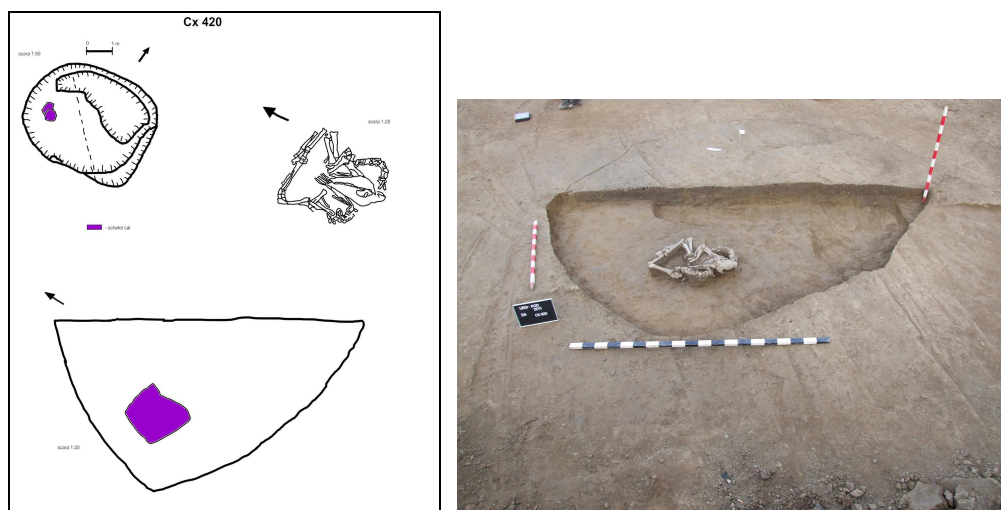
precum și cantități mari de ceramică și oase de animale. Complexul se datează în perioada La Tène – romană.

Complexul 392: groapă menajeră sau de depunere, cu lungimea de 2 m și lățimea de 1,10 m (Fig. 18). Pe fundul acesteia, la aproximativ 0,70 m, am descoperit un corn de cerb de peste 1 m lungime, foarte gros și cu ramificații. Din păcate, starea lui de conservare nu a fost foarte bună și s-a rupt în momentul prelevării. Pe corn și în apropiere au mai apărut fragmente ceramice și de material tegular. Complexul se datează în perioada La Tène – romană.

Fig. 18. Cx 392

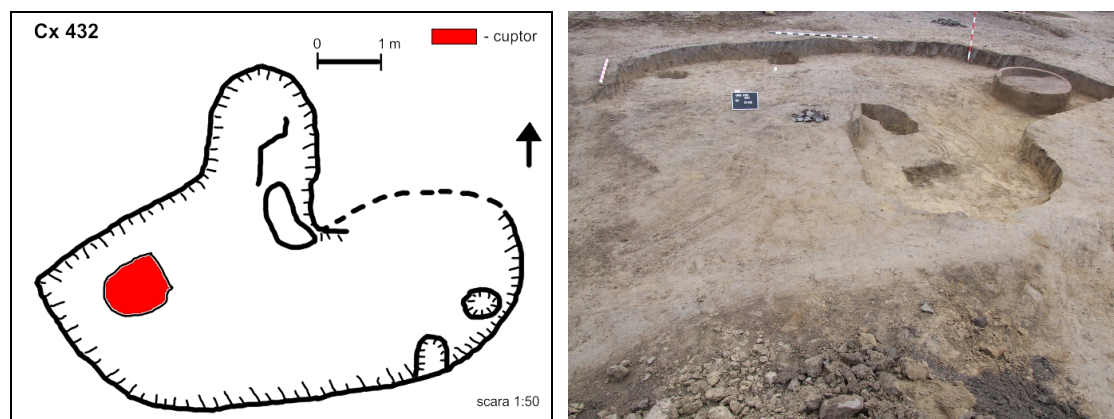
Complexul 420: probabil că avem de-a face cu o locuință semi-adâncită (Fig. 19). Marea problemă este reprezentată de faptul că într-o porțiune a construcției am descoperit un schelet de animal ce pare a fi întreg. După dimensiuni, probabil că este un mânz sau un măgar în poziție încovrigată. Probabil că rolul animalului a fost acela de a ascunde sau proteja o groapă. Ori aceste locuințe nu aveau un caracter permanent, pentru că este greu de presupus ca cineva să locuiască în același spațiu cu acel cadavru, ori nu avem de-a face cu o locuință, ci cu altceva. Pentru ipoteza locuinței pledează dimensiunile, materialul ceramic descoperit, inclusiv două fibule de bronz prinse una de cealaltă. Complexul se datează în perioada La Tène – romană.

Fig. 19. Cx 420

Complexul 432: probabil avem de a face cu un atelier (Fig. 20). Chiar dacă nu putem exclude în totalitate ipoteza unei locuințe, prezența unui cuptor și a arsurii pe porțiuni extinse sugerează, mai degrabă, existența unui atelier. Prezența a trei gropi, probabil de par, în partea opusă cuptorului, ar putea fi un indiciu pentru existența unui acoperiș. Din păcate, starea de preservare a cuptorului este destul de slabă. Ceea ce s-a mai păstrat din pereți și fundul structurii sunt fragmente de lut înroșit, foarte subțire. Complexul se datează în perioada La Tène – romană.

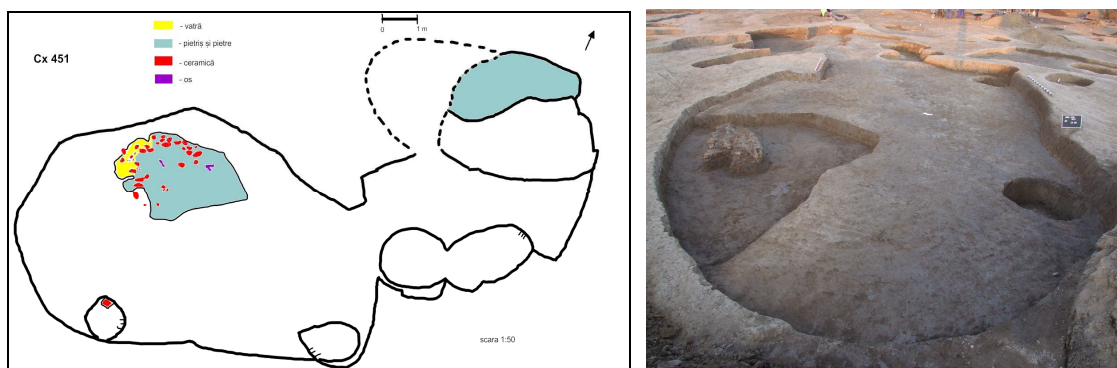

Fig. 20. Cx 432

Complexul 435: din nou avem de a face cu o structură de dimensiuni mari. Într-o singură porțiune apare o aglomerare de bolovani de dimensiuni medii și mari, dar care nu pot fi asociați unui acoperiș, ci mai degrabă ca substrucție pentru susținerea unei baze sau o mică construcție, întrucât nu apar nici urme de arsură. Pare asemănătoare cu o structură descoperită în complexul 357. Și în acest caz materialul arheologic este foarte bogat și divers, format inclusiv din vase întregibile. În acest caz au fost descoperite fragmente dispartate de ceramică aparținătoare epocii bronzului. Nu se poate susține nici compartimentarea interioară a spațiului. În ciuda celor câteva fragmente de epoca bronzului, consider că acest complex se datează în perioada La Tène – romană. Preponderența materialului dacic și absența oricăror structuri anterioare sunt, cred eu, argumente suficiente în susținerea acestei ipoteze.

Complexul 443: este un șanț care traversează întreg traseul autostrăzii, cu lățimea de 30-40 cm, ce prezintă la distanțe neregulate alveolări, iar adâncimea este de aproximativ 20 cm. Deși nu se poate exclude prezența unor canale (faptul că înspre Mureș șanțul se termină în complexul 599, care are dimensiuni mari, intră în profil iar pământul este negru-mâlos, ar putea fi un indiciu al unei posibile canalizări), poate cu pereți de lemn, acele alveolări ar putea să reprezinte urma de scoatere a unor pari, iar în acest caz am putea avea de a face cu un sistem de fortificații. Singurul semn de întrebare este ridicat de adâncimea mică a acestor alveolări. Dar nu este mai puțin adevărat că și în cazul locuințelor, unde cu puține excepții avem de a face cu gropi care ar putea fi interpretate de pari, în marea majoritate urmele acestora lipsesc. În unele cazuri au apărut substrucții de piatră ce puteau indica prezența unor posibili stâlpi, dar în general aceste urme lipsesc, motiv pentru care nu putem să excludem în cazul de față existența unor pari de lemn. Pe de altă parte, prezența alveolărilor respective este foarte greu de explicat în cazul unui sistem de canalizare. Materialul descoperit a fost sărac și nu ne permite o datare a complexului. Faptul că în apropiere au fost descoperite câteva fragmente mici de ceramică fină, care ar putea fi atribuită romanilor, ar putea să sugereze, ca ipoteză de lucru, datarea complexului în perioada La Tène – romană.

Complexele 451 și 452: avem de-a face cu structuri de dimensiuni mari (Fig. 21). Ambele se remarcă prin prezența câte unei platforme din bolovani și piatră de râu. În mod cert platforma din complexul 451 a suprapus o vatră de foc, iar câteva fragmente de oase de animal pot fi asociate tot acesteia. În complexul 536, care cuprinde o platformă asemănătoare, a fost descoperit un vârf de lance medieval. În ambele complexe, materialul arheologic este amestecat și se compune din multe oase, dar foarte probabil avem de-a face cu complexe de epoca La Tène – romană, suprapuse de altele medievale. Este foarte greu de spus care a fost rolul acelor platforme de piatră.

Fig. 21. Cx 451

Complexul 472: locuință semi-adâncită. În partea centrală au fost surprinși bolovani de râu. Prin tehnica de construcție, structura nu se aseamănă cu platformele din complexe 451, 452, 536. Dispunerea în zona centrală ne poate duce cu gândul la susținerea acoperișului, dar poate juca și rolul de substrucție pentru cu totul altceva. Complexul se datează în perioada La Tène – romană.

Complexul 515: groapă menajeră sau de depunere, cu lungimea de 1,50 m și lățimea de 1,10 m. Seamănă foarte mult cu complexul 392, doar că în acest caz adâncimea la care s-a ajuns este de aproximativ 1 m, iar depunerea nu a avut loc pe fundul gropii. Și în acest caz avem de-a face cu un corn de cerb de dimensiuni mari, numai că, dacă în primul caz, cornul a fost îngropat pe resturi ceramice, acum sub el se află bolovani. În imediata apropiere a fost descoperită o căniță din ceramică roșie, căreia îi lipsește toarta. Complexul se datează în perioada La Tène – romană.

Complexul 523: locuință adâncită. Posibil ca și în acest caz să avem de-a face cu o compartimentare interioară, întrucât există spații aflate la nivele diferite de adâncime. Printre materialele arheologice numeroase, descoperite se numără un vas de dimensiuni mari, o cană și o fusaiolă. Complexul se datează în perioada La Tène – romană.

Complexul 547: cuptor de dimensiuni mari, din păcate s-a păstrat foarte puțin din el, practic doar o mică parte din pereți și boltă, nimic din fund. Dimensiunile sunt de aproximativ 1,50 m lungime, 1,10 m lățime, iar groapa de scoatere ajunge până la adâncimea de aproximativ 0,40 m. Lipsa materialului arheologic și starea slabă de conservare nu ne oferă foarte multe date legate de datarea complexului.

Complexul 548: locuință adâncită. Printre materialele descoperite se numără și două vase ce se pot întregi. Faptul că aceste vase nu au fost descoperite pe fundul complexului ar putea să ne indice prezența unei podele sau a unor polițe pentru păstrarea ceramicii uzuale. Complexul se datează în perioada Hallstatt.

Complexul 554: A fost surprinsă o baterie de patru cuptoare aflate într-o stare diferită de conservare (Fig. 22). Dimensiunile mici le-ar putea indica, eventual, ca

posibile instalații pentru coacerea pâinii. Este foarte greu de spus dacă au funcționat concomitent, sau dacă nu cumva au fost construite după distrugerea lor succesivă. Și în cazul în care ar fi funcționat simultan este foarte greu de spus dacă se depășeau nevoile unei familii mai mari. În cazul unuia dintre cuptoare se poate observa prezența unor bolovani, dar probabil că nu aveau de-a face cu construcția cuptorului. Dimensiunile instalației sunt mici, iar piatra practic îi blochează gura de alimentare. Ceramica cu decor vălurit încadrează complexul în epoca medievală timpurie.

Fig. 22. Cx 554

Complexul 560: locuință adâncită. Printre materialele descoperite se numără și un vas ceramic de culoare neagră cu două toarte. Nici în acest caz vasul nu se afla pe fundul complexului (doar că vasele din complexul 548 au fost descoperite chiar suspendate pe un perete), ci la o oarecare distanță față de margini, ceea ce ar putea indica, mai degrabă, prezența unei podele. Complexul se datează în perioada Hallstatt.

Complexul 577: la fel ca și complexul 443, este un șanț care traversează întreg traseul autostrăzii, cu lățimea de 30-40 cm. Dealtfel, cele două structuri merg în paralel la o distanță de aproximativ 30-40 m. Doar că tehnica de construcție a complexului 577 este puțin diferită. Acest șanț este întrerupt de complexe mai mari precum Cx 538. Între cele două șanțuri se află și platformele de piatră 451, 452 și 536. Nu știm în ce măsură vârful de lance descoperit în Cx 536 ar putea să indice, și în acest caz, o datare în timpul evului mediu timpuriu. În mod cert, prezența unor structuri, precum Cx 538, de-a lungul traseului, infirmă posibilitatea unui sistem de canalizare. Un perete de lemn cu turnuri din loc în loc pare mai aproape de realitate.

Complexul 589: probabil o groapă menajeră, aproximativ circulară, cu diametrul de 1,20 m. Materialul arheologic nu a fost foarte bogat, dar de aici provin câteva fragmente de mărgelă diferite, din pastă de sticlă, cu decor concentric alb și albastru. Complexul se datează, posibil, în perioada La Tène – romană.

Complexul 609: locuință semi-adâncită. Chiar dacă dimensiunile construcției nu se compară cu ale altora, descoperirile de aici au fost interesante. Pe de-o parte am înregistrat fragmente de cărămidă romană. De asemenea, aici a ieșit la iveală unul dintre puținele opaițe descoperite pe acest sit arheologic. Pieseii îi lipsește discul. Tipul, cu volută, l-ar putea data ca fiind timpuriu. Nu în ultimul rând, printre descoperiri se numără o aplică de bronz cu decor traforat. Dacă aplica sau opaițul ar putea fi interpretate drept importuri din lumea romană, fragmentele de cărămidă ne arată faptul că în mod cert avem de-a face cu romani sau cu o populație pe cale de a fi romanizată.

Acest complex infirmă ideea că de această parte a DJ 107A avem de a face cu partea preromană a unui sat dacic, în timp ce de cealaltă parte a drumului se va dezvolta o altă așezare, după cucerirea romană. Dealtfel, acesta nu este singurul complex, de această parte a drumului, în care apar materiale de construcție romane. În aceste condiții se ridică mari semne de întrebare asupra unei locuiri preromane, pe care, în mod evident, nu o putem exclude în totalitate în acest moment al cunoașterii istorice și arheologice. Dar, în mod clar, avem de-a face cu o populație de daci aflați în plin proces de romanizare. Posibil să fie daci aduși din zona Munților Orăștiei sau din zone mai greu accesibile și așezați în zone deschise, cum este lunca Mureșului, mai ușor de supravegheat. Deocamdată, echipamentul militar roman lipsește, iar o conviețuire romani - daci încă dintr-o perioadă timpurie pare mai greu de crezut.

Complexul 612: este o groapă menajeră, de depunere sau chiar mormântul unui animal, cu lungimea de aproximativ 1,40 m și lățimea de 0,90 m. În interior a fost descoperit scheletul aproape complet al unui câine. Au mai ieșit la iveală și câteva fragmente ceramice, foarte greu de încadrat tipologic sau cronologic din cauza dimensiunilor mici.

Complexul 617: mormânt care taie complexul 616. Din păcate a fost surprinsă doar partea de jos a picioarelor, cea mai mare parte a mormântului intră în profilul secțiunii dinspre Mureș, pe teren particular. Faptul că se află mai sus și taie complexul 616 ne face să îl încadrăm în cronologia evului mediu timpuriu. Spre deosebire de mormintele 304 și 371, la picioare nu avea depus vas ceramic, deși în zona respectivă am descoperit o adâncire, posibil groapa de jefuire.

Complexul 621: locuință adâncită. Și în acest caz se poate vorbi de o posibilă compartimentare interioară. Cantitatea de ceramică și oase a fost destul de mare, dar într-o anumită porțiune fragmente de dimensiuni mari din vase diferite ca formă și culoare, formau un strat gros. În această porțiune ceramica nu a fost însoțită și de oase. Este greu de spus dacă avem de-a face cu rebuturi sau cu o depunere votivă. Tot de aici provine și o piesă de bronz, ce seamănă cu o țeavă de formă tronconică răsfântă la un capăt. Complexul se datează în perioada La Tène – romană.

Complexul 633: este un șanț cu lățimea de aproximativ 0,30 m, care pe o porțiune de aproximativ 30 m merge chiar pe lângă profilul dinspre Mureș al secțiunii, după care dispare în acesta (Fig. 23). Faptul că nu avem de a face cu un șanț drept în secțiune, ci oblic, mă îndeamnă să cred că avem de a face cu o palisadă ce apără așezarea aflată spre Mureș.

Fig. 23. Cx 633

Întreruperea pe o porțiune de aproximativ 4 m, și prezența complexelor 634 și 636 (două gropi cu dimensiunea de aproximativ 1x1 m) chiar în dreptul acestei întreruperi, ar putea indica o intrare sau o poartă. Faptul că această posibilă fortificație apără ceva ce se afla în zona dinspre Mureș, ne arată că, în mod clar, avem de-a face cu o așezare diferită de cele cercetate în porțiunea traseului de autostradă. Posibil ca de aici să provină acele fragmente ceramice aparținătoare epocii bronzului.

Complexul 655: este din nou o structură de dimensiuni mari, similară cu cele aflate de cealaltă parte a DJ 107A, precum complexele 385+386+387, 338+349, 383. Din păcate, complexul continuă atât înspre zona cercetată de echipa precedentă, cât și sub drum. Și în acest caz s-au descoperit cantități mari de ceramică și oase de animal, dar nici o urmă de substrucții interioare. O piesă interesantă descoperită aici ar putea fi un obiect de fier, din care s-au păstrat câteva fragmente. În mod clar piesa avea un mâner, o lamă și, posibil, o gardă. Este însă foarte greu de spus dacă ne aflăm în fața unei piese de echipament militar sau a unei unelte.

Complexul se datează în epoca Latene - romană.

Fig. 24. Cx 655

În cursul cercetărilor au fost descoperite numeroase piese de inventar special. Dintre acestea enumerăm: fusaiole (Cx 512, Cx 523 și Cx 583), fibule de bronz (Cx 420, Cx 483, Cx 338), aplici de bronz (Cx 222, Cx 609). De asemenea, în complexul Cx 578 au fost descoperite două fragmente de fier care ar putea proveni de la o balanță; în complexele Cx 188 și 451 au ieșit la iveală piese de fier curbate ce ar putea proveni de la unelte sau arme; în complexul Cx 655 au fost surprinse fragmente de fier care provin de la mânerul, lama dreaptă și posibil o gardă a unei scule sau o armă; în complexele Cx 331, 528, 582, 589 au fost descoperite mărgelile confecționate din materiale diferite; din complexul Cx 357 au fost recoltate mai multe fragmente din fier și bronz decorate, care, probabil, ornamentau o casetă; în complexul Cx 585 am descoperit o spatulă din os; în complexul Cx 609 a ieșit la iveală un opaiț; din complexul Cx 621 provine o piesă de bronz care seamănă cu o țeavă, are secțiunea tronconică, iar unul dintre capete este răsfrânt; din complexul Cx 536 provine un vârf de lance din fier.

Concluzii. Descoperirile care aparțin dacilor din epoca romană acoperă cea mai importantă și cea mai întinsă parte a sitului. Așezarea surprinsă pe drumul tehnologic se extinde între km 18+900 – 19+310, iar în S5 și S6 se observă o concentrare mult mai mare a complexelor, mai ales a celor de suprafață și de mari dimensiuni. Din aceste complexe a fost recuperată o varietate mare de material arheologic specific dacilor: vase ceramice de diferite tipuri și dimensiuni (vase de provizii, ceramică fină, lustruită, vase de import, vase de cult etc.), unelte (cosoare, barde), arme, monede, obiecte din os și corn etc. Doar că materialul de construcție specific roman ridică semne de întrebare

dacă avem de a face cu un sat preroman sau cu unul provincial în care băștinașii se amestecă cu elemente romanizate?

Despre ceea ce a însemnat prezența băștinașilor după încheierea celui de-al doilea război dacic, știm prea puține lucruri, motiv pentru care au și apărut ipoteze aberante precum aceea că dacii au fost excluși în totalitate din viața provincială, fie uciși în conflictele militare, fie mutați în alte locuri din Imperiu. Datele care ne-au parvenit între timp atestă prezența de trupe romane recrutate din daci sau personaje care au *nomen* roman și *praenomen* dacic, iar dovezile de natură arheologică aduc un plus de informații, pentru un segment atât de puțin cunoscut al istoriei noastre.

În condițiile actuale ale publicării materialului arheologic și a cunoașterii de moment, avansează ca ipoteză de lucru prezența unei așezări autohtone, creată chiar cu populația adusă din zona montană după încheierea conflictelor, situație pe care o putem observa și în ultimele scene de pe Columnă. Probabil acesta ar putea fi un răspuns pentru descoperirile care constituie partea mai veche a satului, cea din zona de S, și care va cunoaște o extindere și dezvoltare ulterioară spre N.

Pe partea dinspre Mureș a sitului se întinde așezarea medieval timpurie, atât în partea stângă, cât și în cea dreaptă a drumului, continuând pe proprietățile private limitrofe.

În ceea ce privește problema situației de după retragerea armatei și administrației romane la S de Dunăre, cu atât mai mult avem nevoie de date, și aici nu am în vedere susținerea unor ipoteze sectariste, patriotarde sau naționaliste, ci doar căutarea de a ne apropia cât mai mult de adevărul istoric. Complicațiile au început să apară ca urmare a lipsei de documente, care să ne privească în mod direct pe de o parte, pe de alta pentru că istoricii și istoriografiile au început să-și legitimeze prezentul apelând la trecut. Motivul justificărilor a avut ca rezultat o îndepărtare de la orice fel de logică și rațiune, totul reducându-se la sentimental și la dorință folosită pe post de argument. Tocmai acesta este rolul arheologiei, care încearcă să suplinească lipsa documentului scris, probabil că pertinenta unor astfel de date fiind cu atât mai mare cu cât lipsește interpunerea unui intermediar și a subiectivismului celui care scrie. Totul este ca noi să nu ne îndepărtăm de la dezideratele de ordin științific și să redăm cât mai fidel rezultatul cercetării. Astfel, șansele de a greși nu dispar, dar în timp erorile se pot depista și corecta, pentru că cei ce se apleacă asupra rezultatelor nu sunt doar cei ce pot fi interpretați ca subiectivi, ci și cei mai puțin implicați emoțional și cu un mai mare interes științific.

Lucrările de construcție a autostrăzilor au îmbogățit nivelul de cunoaștere a momentului, și aici nu am în vedere doar prezentarea de față, ci și numeroasele descoperiri de pe diverse alte tronșoane.

De asemenea, spre km 18+800 – 18+900 am descoperit părți dintr-o fortificație cu palisadă, care în mod clar încheie o așezare spre Mureș. Faptul că a fost surprinsă doar o posibilă intrare și șanțul de implantare a parilor de lemn nu ne ajută prea mult în datare, dar nu ar fi exclus ca piesele de epoca bronzului să provină de aici.

Numărul mic de complexe ce aparțin Hallstatt-ului nu ne oferă date legate de așezarea propriu zisă, ci doar de clădiri ce se extind spre Mureș aflate la o distanță nu foarte mare de fortificația cu palisadă. Poate că țin de o locuire în exteriorul acesteia. Este greu de dat un răspuns la această întrebare pentru moment.

În mod cert, prima terasă a Mureșului a constituit un spațiu propice locuirii umane încă din preistorie. Astfel o comunitate aparținând primei epoci a fierului (posibil chiar și din epoca bronzului, pentru care nu avem decât piese disparate, nu și complexe) s-a stabilit în această zonă, amenajându-și locuințe adâncite și gropi anexe utilizate inițial pentru a păstra proviziile, iar când nu au mai fost folosite în acest scop au fost umplute cu resturi menajere. Două secole mai târziu o altă comunitate, de această dată este vorba despre daci, a ales terenul pentru a-și întemeia o așezare de durată – aproximativ 200 de ani. De această dată tipurile de locuințe sunt diversificate – bordeie, locuințe semi-

adâncite și de suprafață. Materialul descoperit este foarte bogat și divers, iar pe baza lui se poate stabili puterea economică a locuitorilor așezării. Apoi, probabil pe fondul mutării albiei Mureșului spre E, se va dezvolta o așezare medievală timpurie în această porțiune. Este foarte greu de stabilit în acest moment care a fost extinderea sa, deocamdată am surprins-o în lungime și este foarte greu de spus, din cauza depunerilor aluvionare masive, cât de mult înainta spre râu. Nu știm dacă prezența mormintelor ar putea fi un indicator al unei eventuale limite sau doar a faptului că morții se îngropau în cadrul gospodăriei.

Au fost descoperite morminte izolate, datând din epoca romană și medievală timpurie. Poziționarea mormintelor romane și, mai ales, caracterul lor izolat, cred că mă îndreptățește să afirm că în niciun caz nu avem de a face cu un sat provincial, în adevăratul sens al cuvântului, ci că avem de a face cu o populație aflată în plin proces de asimilare, care începe să folosească obiecte și chiar obiceiuri romane, dar este departe de ceea ce presupuneau standardele de cultură și civilizație imperială.

În ceea ce privește mormintele medievale, se remarcă faptul că avem de a face cu inhumări și că ei sunt poziționați pe o anumită linie N-S, dar orientarea lor este aproximativ E-V. Este însă foarte greu de spus, pe baza alinierii a trei morminte, aflate la distanță mare unul de altul, înconjurate de bordeie, că aceasta ar fi o limită de la care începe cimitirul.

Human Settlements on the Mureș River Meadow.

Point Uroi – *Pod Mureș*. Preliminary Report

Abstract

Dacian discoveries belonging to Roman times are the most important and largest part of the site. From these complexes was recovered a variety of specific Dacian archaeological material. Knowledge at the time prove the fact we may have to do with the presence of native settlements, created even with people brought from the mountains after the second war between Romans and Dacians. Perhaps there was an older part of the village, of the S of the road, which will undergo an expansion and further development to N.

On Mures side early medieval settlement site spans both the left and to the right of the road, continuing on private property. On the same part of the river I found parts of a fortification with palisade. Was surprised only a possible entry and groove wood bet does not help us much in dating, but it would be conceivable that Bronze pieces come from here, but could be even an enclosure even for a Hallstatt settlement, too.

Were excavating graves dating from Roman and early medieval periods.

List of Illustrations

Fig. 1. Area explored	Fig. 13. Cx 331
Fig. 2. Excavated complexes	Fig. 14. Cx 333
Fig. 3. Surface S6	Fig. 15. Cx 338+349
Fig. 4. Cx 64	Fig. 16. Cx 357
Fig. 5. Cx 186+193+402	Fig. 17. Cx 371
Fig. 6. Cx 166+283	Fig. 18. Cx 392
Fig. 7. Cx 170	Fig. 19. Cx 420
Fig. 8. Cx 207	Fig. 20. Cx 432
Fig. 9. Cx 222	Fig. 21. Cx 451
Fig. 10. Cx 294	Fig. 22. Cx 554
Fig. 11. Cx 303	Fig. 23. Cx 633
Fig. 12. Cx 304	Fig. 24. Cx 6